

CIV-CARE P001
SUB-POSITIONPAPER 004-04

SCHULD, AFHANKELIJKHEID EN INSTITUTIONELE DRUK

Documentcode:

CIV-CARE_P001_SHPP004-04_Schuld-Afhankelijkheid-en-Institutionele-Druk_v0.9

Status: Concept (open voor publieke reflectie)

Reikwijdte: Publieke uitvoeringspraktijk, zorgketens, sociaal domein, bestuursrechtelijke contexten.

Onderdeel van: HPP004 – Vertrouwen als Voorwaarde voor Maatschappelijke Stabiliteit

Reeks: CIV-CARE P001 – Normatief kader voor zorg, rechtsbescherming en menselijke maat

1. INLEIDING EN AANLEIDING

Binnen moderne zorg- en bestuurscontexten spelen schuld en afhankelijkheid een steeds grotere rol in de verhouding tussen burger en systeem.

Financiële schuld, afhankelijkheid van voorzieningen, onzekerheid over rechtspositie en voortdurende toetsing creëren een situatie waarin burgers zich structureel kwetsbaar kunnen voelen.

Hoewel deze mechanismen veelal juridisch gelegitimeerd en beleidsmatig onderbouwd zijn, kunnen zij cumulatief leiden tot institutionele druk die relationele legitimiteit ondermijnt.

Deze sub-positionpaper analyseert schuld en afhankelijkheid als stabiliteitsfactoren binnen governance en positioneert begrenzing van institutionele druk als voorwaarde voor vertrouwen.

2. DOEL EN FUNCTIE VAN DEZE SUB-POSITIONPAPER

Deze sub-positionpaper heeft een duidende en normatief-verhelderende functie en beoogt:

- structurele afhankelijkheidsrelaties inzichtelijk te maken;
- institutionele druk te herkennen vóór escalatie;
- het onderscheid te expliciteren tussen noodzakelijke regulering en disproportionele systeemdruk;
- handvatten te bieden voor proportionele machtsuitoefening.

De paper is niet gericht op individuele schuldtoewijzing, maar op systeemdynamiek.

3. NORMATIEF UITGANGSPUNT

Deze sub-positionpaper sluit aan bij de kernprincipes van CIV-CARE P001:

- menselijke waardigheid als uitgangspunt;
- proportionaliteit van interventies;
- tijdelijkheid van maatregelen;
- transparantie van bevoegdheden;
- relationele legitimiteit als stabiliteitsvoorwaarde.

Schuld en afhankelijkheid worden niet primair als morele categorieën benaderd, maar als structurele verhoudingen binnen governance.

4. SCHULD ALS STRUCTUREEL DISCIPLINERENDE FACTOR

Schuld kan meerdere vormen aannemen:

- financiële schuld (leningen, terugvorderingen, eigen bijdragen);
- procedurele schuld (achterstanden in naleving);
- normatieve schuld (het gevoel tekort te schieten ten opzichte van systeemverwachtingen).

Wanneer schuld langdurig en cumulatief wordt, kan zij functioneren als indirect disciplinerende factor.

Kenmerkend is dat:

1. handelingsruimte afneemt;
2. risicomijding toeneemt;
3. afhankelijkheid van beslissingsmacht groeit;
4. participatie plaatsmaakt voor naleving.

Schuld is in dit verband geen moreel oordeel, maar een structurele afhankelijkheidspositie.

5. AFHANKELIJKHEID BINNEN INSTITUTIONELE VERHOUDINGEN

Afhankelijkheid ontstaat wanneer toegang tot basisvoorzieningen, zorg of rechtsbescherming structureel gekoppeld is aan:

- voortdurende toetsing;
- beoordelingsmomenten;
- discretionaire besluitvorming;
- informatieasymmetrie.

In deze verhoudingen kan de burger zich ervaren als:

- object van beoordeling;
- dossierdrager;
- ontvanger van tijdelijke gunst in plaats van drager van rechten.

Langdurige afhankelijkheid zonder perspectief op autonomie vergroot systeemdruk.

6. INSTITUTIONELE DRUK ALS CUMULATIEF EFFECT

Institutionele druk ontstaat wanneer:

- meerdere controlemechanismen samenkomen;
- beslissingen zich opstapelen zonder herpositionering;
- tijdelijke maatregelen permanent aanvoelen;
- bezwaar of kritiek leidt tot verdere toetsing.

Deze druk is vaak het gevolg van samenloop van systemen en niet van één enkele beslissing.

Belangrijk: institutionele druk is niet noodzakelijk onrechtmatig, maar kan destabiliserend werken.

7. RELATIE TUSSEN AFHANKELIJKHEID EN WANTROUWEN

Wanneer burgers structureel afhankelijk zijn van besluitvorming waar zij beperkte invloed op ervaren, kan dit leiden tot:

- verminderde bereidheid tot samenwerking;
- defensieve communicatie;
- escalatie via juridische procedures;
- verlies van vertrouwen in systeemneutraliteit.

Wantrouwen is in dit kader geen bewijs van misbruik, maar een signaal van ervaren asymmetrie.

8. GOVERNANCE-IMPLICATIES

Indien schuld en afhankelijkheid worden erkend als stabiliteitsfactoren, volgen daaruit de volgende governance-implicaties:

1. Tijdelijkheid van maatregelen moet expliciet en controleerbaar zijn.
2. Cumulatieve druk moet periodiek worden herbeoordeeld.
3. Discretionaire bevoegdheden dienen transparant en motiveerbaar te zijn.
4. Participatie moet meer zijn dan formele inspraak.

5. Autonomieherstel moet expliciet doel zijn van interventies.

Deze implicaties vragen geen afschaffing van regulering, maar proportionele toepassing.

9. VERHOUDING TOT WET- EN REGELGEVING

Deze sub-positionpaper:

- respecteert wettelijke terugvorderings- en handhavingskaders;
- doet geen afbreuk aan toezichtverplichtingen;
- vervangt geen rechtsmiddelen of bezwaarprocedures;
- creëert geen nieuwe norm.

Zij positioneert proportionaliteit en tijdelijke machtsuitoefening als governance-keuze binnen bestaande wettelijke kaders.

10. POSITIONERING BINNEN CIV-CARE P001

Deze sub-positionpaper vormt:

- SHPP004-04 binnen de HPP004-reeks;
- een verdieping van relationele asymmetrie;
- een schakel tussen wantrouwen (SHPP004-03) en federatieve stabiliteitsmodellen (SHPP004-05).

Zij biedt een analytisch kader voor beoordeling van cumulatieve systeemdruk.

11. OPEN KARAKTER EN UITNODIGING TOT REFLECTIE

Deze sub-positionpaper is gepubliceerd als concept (v0.9).

CIV-CARE nodigt uit tot:

- reflectie op cumulatieve druk binnen zorg- en bestuursketens;
- analyse van langdurige afhankelijkheidsrelaties;
- bestuurlijke tegenlezing;
- praktijkvoorbeelden waarin autonomieherstel mogelijk werd gemaakt.

Niet om regulering te ontkennen, maar om stabiliteit te versterken.

12. SLOTVERKLARING

Schuld en afhankelijkheid zijn onvermijdelijke elementen binnen complexe samenlevingen.

Wanneer zij echter langdurig en cumulatief worden zonder perspectief op autonomie, ondermijnen zij vertrouwen.

Stabiliteit vraagt daarom om proportionele, tijdelijke en herpositioneerbare interventies.

Institutionele druk mag nooit permanent karakter krijgen.

GOVERNANCE EN VERSIESTAAND (CIV-CARE)

Deze sub-positionpaper wordt gepubliceerd volgens de CIV-CARE versiestandaard.

v0.9 – Concept

Inhoudelijk coherent en open voor reflectie.

v1.0 – Vastgesteld kaderdocument

Formeel vastgesteld als normatief referentiekader binnen CIV-CARE P001.

PUBLIEKE CALL-TO-ACTION

Deze sub-positionpaper is een uitnodiging tot bestuurlijke reflectie.

Wij nodigen u uit om:

- signalen van cumulatieve systeemdruk te delen;
- na te denken over autonomieherstel binnen interventies;
- bij te dragen aan governance waarin afhankelijkheid tijdelijk en proportioneel blijft.

Vertrouwen groeit waar afhankelijkheid niet permanent wordt.